

PROGRAM FÖR TRYGGHET OCH SÄKERHET 2024-2027

Antaget av kommunfullmäktige den 28 november 2024 § 75

Innehåll

Inledning.....	5
Definitioner av trygghet, säkerhet och risk	5
Riskanalys	7
Skydd mot olyckor	7
Civil beredskap.....	7
Intern säkerhet	7
Brottsförebyggande arbete	8
Suicidprevention.....	8
Våld i nära relationer.....	8
Ansvar och uppföljning.....	8
Förkortningar.....	8
Strategiskt hållbarhetsarbete	9
Fallprevention.....	11
Bakgrund fallprevention.....	11
Syfte	11
Uppdrag och ansvar för fallprevention.....	11
Strategiskt hållbarhetsarbete	12
Suicidprevention.....	13
Bakgrund suicidprevention	13
Syfte suicidprevention.....	14
Uppdrag och ansvar suicidprevention	14
Strategiskt hållbarhetsarbete	15
Naturolyckor.....	16
Bakgrund naturolyckor.....	16
Syfte naturolyckor	16
Uppdrag och ansvar för naturolyckor.....	17
Strategiskt hållbarhetsarbete	17
Brandsäkerhet och operativa insatser	18
Bakgrund brandsäkerhet och operativa insatser.....	18
Syfte brandsäkerhet och operativa insatser	19
Uppdrag och ansvar för brandsäkerhet och operativa insatser.....	20
Strategiskt hållbarhetsarbete	20
Vattensäkerhet.....	22

Bakgrund vattensäkerhet	22
Syfte vattensäkerhet	22
Uppdrag och ansvar för vattensäkerhet	22
Strategiskt hållbarhetsarbete	22
Trafiksäkerhet.....	24
Bakgrund trafiksäkerhet	24
Syfte trafiksäkerhet	24
Mål	24
Uppdrag och ansvar för trafiksäkerhet	25
Strategiskt hållbarhetsarbete	25
Civil beredskap.....	27
Bakgrund civil beredskap.....	27
Syfte civil beredskap	29
Uppdrag och ansvar för civil beredskap.....	30
Strategiskt hållbarhetsarbete	30
Intern säkerhet	31
Bakgrund intern säkerhet	31
Syfte intern säkerhet.....	31
Uppdrag och ansvar för intern säkerhet	31
Strategiskt hållbarhetsarbete	32
Brottsförebyggande arbete	33
Bakgrund brottsförebyggande arbete	33
Syfte brottsförebyggande arbete.....	34
Uppdrag och ansvar för brottsförebyggande arbete	34
Strategiskt hållbarhetsarbete	34
Våld i nära relationer.....	36
Bakgrund våld i nära relationer	36
Syfte våld i nära relationer	36
Uppdrag och ansvar för våld i nära relationer.....	37
Strategiskt hållbarhetsarbete	38

Inledning

En trygg och säker kommun är en viktig del av kommunens kvalitet. Arbetet med trygghet och säkerhet är till för att skydda människors liv och hälsa, samhällets funktionalitet, miljö, demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Orden trygghet och säkerhet används många gånger tillsammans och tolkningen av begreppen är många. I programmet för trygghet och säkerhet menas med säkerhet frånvaro av oönskade händelser, skador eller andra negativa konsekvenser. Med trygghet menas frånvaro av upplevd oro. Trygghet kan således uppnås dels genom att den faktiska säkerheten ökar och dels genom åtgärder som ökar själva känslan av att trygghet ökar.

Trygghet och säkerhet i Habo kommun uppnås genom:

- att den enskildes egen förmåga stärks genom utbildning och information
- ett brett och samordnat förebyggande arbete mot brott, olyckor och kriser
- att en god förmåga att agera vid inträffade olyckor och kriser upprätthålls
- samverkan med civilsamhället, andra myndigheter, organisationer och näringsliv
- att tillsyn och kontroll av byggnader och anläggningar genomförs ur ett olycksförebyggande perspektiv
- ständig förbättring genom uppföljning och analys

Program för trygghet och säkerhet är framtaget med beaktande utifrån hållbar utveckling, genus samt barn- och äldreperspektiv.

Enligt särskilt lagkrav och överenskommelse mellan stat och kommun finns till detta Program för trygghet och säkerhet tillhörande delprogram för *Operativ räddningstjänst och Förebyggande brandsäkerhet* samt *Civil beredskap*.

Definitioner av trygghet, säkerhet och risk

Med säkerhet avses frånvaro av oönskade händelser, skador eller andra negativa konsekvenser.

Med trygghet avses frånvaro av upplevd oro. Trygghet kan alltså uppnås dels genom att den faktiska säkerheten ökar, dels genom att åtgärder som ökar känslan av trygghet ökar.

Med risk i detta dokument avses sannolikheten för att en viss händelse inträffar.



Program för trygghet och säkerhet

Skydd mot olyckor

- Fallprevention
- Suicidprevention
- Naturolyckor
- Brandsäkerhet och operativa insatser
- Vattensäkerhet
- Trafiksäkerhet

Intern skydd

- Systematiskt säkerhetsarbete
- Incident- och skaderapporteringssystem
- Försäkringar
- Vaktar- och kamera-bevakning
- Personsäkerhet

Brottsprevention

- Narkotikabrott
- Våldsbrott
- Skadegörelse
- Stöld och bedrägeri
- Organiserad brottslighet
- Våldsbejakande extremism

Krisberedskap och civilt försvar

- Kristöd
- Krisledningsförmåga
- Sårbarhetsreducerande åtgärder
- Säkerhetsskydd

Våld i nära relationer

- Våld
- Kränkning
- Bortförande
- Tvångsäktenskap
- Ojämnställdhet

Figur 1: En schematisk bild över framtagandet av programmet.

Risikanalys

En risk är en möjlig händelse eller omständighet som kan göra det svårare att utföra den uppgift som ska utföras. Därför behövs vid planering för genomförandet av uppgiften också analyseras vilka risker som vi kan utsättas för. Riskerna ser olika ut och vissa vuxna och barn behöver mer stöd än andra för att kunna tillgodogöra sig kommunens tjänster på ett likvärdigt sätt. Därför behöver riskanalysen synliggöra fler diskrimineringsgrunder än kön som variabler, såsom exempelvis funktionsnedsättning, könsidentitet och etnicitet så att åtgärderna blir bästa möjliga. Riskanalysen är en av flera analyser som sammanfattar bilden av trygghet och säkerhet i Habo kommun, och som tillsammans ska leda fram till olika åtgärder. I olika arbetsgrupper har värdering av risken och förslag till åtgärder genomförts. I värderingen har risken ställts mot det skydd som redan finns för den enskilde, detta steg benämns också som skyddsanalys. Utifrån skyddsanalysen har sedan förslag till åtgärder arbetats fram.

De övriga analyserna redovisas i andra rapporter som tillsammans utgör kommunens risk-och sårbarhetsanalys (RSA). Riskanalysen ingår som en bilaga till kommunens RSA.

Risikanalysen utgår från de risker vi kan förutse utifrån händelser som har inträffat och möjliggör att vi kan jobba för att minska risken för att en händelse ska ske igen.

Oavsett analysarbete är det inte möjligt att identifiera alla tänkbara scenarier som kan inträffa. Genom att löpande arbeta med analyser kan de verksamheter som är samhällsviktiga verksamheter skyddas. Det sker genom s.k. kontinuitetsanalyser, d.v.s. att planera för att upprätthålla verksamheter på en godtagbar nivå.

Skydd mot olyckor

Skydd mot olyckor handlar om att minska risken för olyckor i kommunen och i programmet för trygghet och säkerhet redogörs de övergripande målen och särskilda satsningar. Arbetet med skydd mot olyckor i kommunen sker dels direkt till följd av krav i *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* och dels som integrerat arbete inom de olika verksamhetsområdena, *Fallprevention, Vattensäkerhet, Brandsäkerhet, Naturolyckor, Operativ räddningstjänst* och *Trafiksäkerhet*. En betydande del i arbetet med skydd mot olyckor utgörs av räddningstjänstens förebyggande arbete samt operativ räddningstjänst.

Civil beredskap

Området civil beredskap omfattar dels krisberedskap som handlar om att kunna förebygga kriser och ha förmåga att lösa krisen när den uppstår, dels civilt försvar som handlar om kommunens förberedelser inför höjd beredskap. Frågor inom området som handlar om kommunens arbete återfinns i *Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extra ordinära händelser i fredstid och höjd beredskap*. Inom området ingår även skydd av samhällsviktig verksamhet, den enskildes krisberedskap, krisstöd, kontinuitetshantering i verksamheterna samt krigsorganisation.

Intern säkerhet

Intern säkerhet handlar om att hantera kommunens interna risker och att skydda kommunens egendom, utrustning och personella resurser. Det innebär att förebygga skador och när skador inträffat hantera dessa på bästa sätt. Inom området ingår även rutiner vid hot och våld samt att det är av vikt att kommunen har ett bra försäkringsskydd när skadorna inträffar.

Brottsförebyggande arbete

Kommunen arbetar för att förebygga brott och skapa trygghet.¹ Det förebyggande arbetet utgår från regeringens nationella brottsförebyggande program *Tillsammans mot brott*. Ett samarbetsavtal är tecknat med Polisen och arbetet med medborgardialoger finns till för att understödja de särskilda satsningarna som är framtagna. Det ska stärka arbetet kring att skapa ett tryggare och säkrare samhälle. Medborgarlöften enligt polisens modell utgör tillsammans med detta program styrdokument för kommunens brottsförebyggande arbete.

Suicidprevention

Suicid (självmord/att ta sitt liv) är den yttersta konsekvensen av svårt lidande. Det kan ses som en psykologisk olycka där en person i en situation eller under en tid upplever sig inte klara av att leva när problemen ser olösliga och outhärdliga ut, men enligt forskning är det ett folkhälsoproblem som går att förebygga. Det suicidförebyggande arbetet inom kommunen handlar om att genom olika insatser förebygga suicidhandlingar och främja psykisk hälsa. Målet är att minska förekomsten av suicidförsök och suicid i befolkningen och i kommunens verksamheter.

Våld i nära relationer

Kommunen arbetar med förebyggande insatser för minskat våld och förtryck och främjande av jämställdhet samt öka samverkan och kunskap inom området. Arbetet med våld i nära relationer är kommunövergripande och utgår från bland annat nationella mål och strategier.

Ansvar och uppföljning

Kommunstyrelsen ansvarar för arbetet kring säkerhet och samordning av arbetet med säkerhet och trygghet inom det geografiska området Habo kommun. Varje nämnd och bolag är sedan ansvarig för säkerheten inom sitt eget verksamhetsområde. Säkerhetsfrågorna styrs och finansieras i enlighet med ordinarie budgetprocess i kommunen.

Räddningstjänsten sammanställer och samordnar arbetet som följer av detta program och redovisar årligen åtgärder och aktiviteter till kommunstyrelsen.

Förkortningar

För de särskilda satsningarna som finns under respektive område anges förkortning för ansvarig nämnd inom parentes. Dessa nämnder är:

- Kommunstyrelsen (KS)
- Barn- och utbildningsnämnden (BUN)
- Fritids- och kulturnämnden (FKN)
- Miljönämnden (MN)
- Socialnämnden (SN)
- Byggnadsnämnden (BN)
- Region Jönköpings län (RJL)

¹ Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete

Strategiskt hållbarhetsarbete

Hållbar utveckling definieras av FN som utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

För Habo kommun innebär hållbar utveckling att värna om människor och olika sociala hänsyn, att minimera den negativa påverkan på planeten, att hushålla med de resurser vi fått och använda dem på bästa sätt samt att främja ekonomisk hållbarhet. Hållbar utveckling är en grundläggande förutsättning för en positiv samhällsutveckling.

Habo kommuns strategiska hållbarhetsarbete utgår från visionen "Habo kommun - den hållbara kommunen för hela livet". Kommunens strategiska hållbarhetsarbete omfattar alla dimensioner av hållbar utveckling och bygger på de åtta hållbarhetsprinciperna, Agenda 2030 med de globala hållbarhetsmålen, de nationella/regionala miljömålen, de folkhälsopolitiska målen, den nationella klimatanpassningsstrategin samt lokala mål.

Agenda 2030 är en internationell överenskommelse för hållbar utveckling. De 17 globala hållbarhetsmålen kopplade till Agenda 2030 syftar till att vi ska minska fattigdom, orättvisor och ojämlikheter samt minska negativ klimatpåverkan. Utgångspunkten är att det finns många olika sätt att nå målen och att alla behöver bidra på alla nivåer i samhället.

Kommunens strategiska hållbarhetsarbete är kommunkoncernövergripande och integrerar arbetet med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen och visionen om det hållbara Habo i styrning och uppföljning i kommunens förvaltningar och bolag.

Programmet för trygghet och säkerhet har koppling till många av de globala hållbarhetsmålen, och vilka mål som kan integreras i det fortsatta strategiska hållbarhetsarbetet är angett i slutet av varje kapitel.

En del av de olyckor och brott som sker inom kommunens geografiska område ligger dock helt utanför kommunens möjlighet att påverka. Även den upplevda oron grundar sig till del på förhållanden som kommunen har en begränsad möjlighet att påverka.

De 17 globala hållbarhetsmålen är:

1. Ingen fattigdom
2. Ingen hunger
3. God hälsa och välbefinnande
4. God utbildning för alla
5. Jämställdhet
6. Rent vatten och sanitet för alla
7. Hållbar energi för alla
8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
10. Minskad ojämlikhet
11. Hållbara städer och samhällen
12. Hållbar konsumtion och produktion
13. Bekämpa klimatförändringarna
14. Hav och marina resurser
15. Ekosystem och biologisk mångfald
16. Fredliga och inkluderande samhällen

17. Genomförande och globalt partnerskap



Figur 2: Bildkarta över de 17 globala målen

Fallprevention

Bakgrund fallprevention

Fallolyckor är den vanligaste orsaken till skador som leder till sjukhusvård. I Sverige behöver cirka 300 000 personer varje år uppsöka specialistvård efter att ha skadats i en fallolycka. Omkring 65 000 personer skadas så allvarligt att de behöver läggas in på sjukhus och cirka 1 000 personer per år avlider till följd av en fallskada. I Habo kommun skadades mellan år 2019-2021 cirka 175 personer per år i sådan omfattning att de behövt vårdas på sjukhus minst ett dygn. Enligt socialstyrelsens dödsorsaksregister var antalet omkomna på grund av fallolyckor i Habo kommun för åren 2016-2021 6 personer där 5 av dem var personer över 65 år. I Habo kommun drabbas både kvinnor och män av fallskador i lägre utsträckning än i riket. Äldre personer är överrepresenterade både bland de som dör och de som vårdas för fallolyckor. Antalet fallolyckor har minskat de senaste åren både i kommunen och nationellt. Dock kan ökningen av den åldrande befolkningen innebära att samhällets kostnader för fallolyckor kommer att öka. De flesta fallen, speciellt bland äldre, sker i hemmet. Att halka och snubbla utomhus är också vanligt, speciellt under vintermånaderna.

Syfte

Antalet fall och fallolyckor ska minska genom kunskaper om kvinnors och mäns olika behov och förutsättningar, en säker och trygg offentlig inom- och utomhusmiljö och ett förebyggande arbete på samhälls- och individnivå.

Fallprevention i kommunen uppnås genom

- Att befolkningen har en god folkhälsa
- Att göra riskbedömningar samt ta fram individanpassade åtgärder för äldre utifrån olika behov och förutsättningar
- Att den offentliga utomhusmiljön föregås av en god halkbekämpning, en bra belysning och minimala nivåskillnader kring trottoarer, gång- och cykelvägar samt trappor

Särskilda satsningar inom fallprevention:

- Fortsätta satsning på kantstenssänkningar, minskade nivåskillnader och att bygga säkra gångpassager (KS)
- Viktiga Fall – en kampanj för att minska fall i Jönköpings län (RJL)
- Fortsatt arbete med att främja fysisk aktivitet för äldre personer (SN)
- Utse en arbetsgrupp som ska ta fram ett delprogram inom fallprevention (SN)
- Halkbekämpning på hösten genom att arbeta med att sopa gång- och cykelvägar efter lövsläpp (KS)

Uppdrag och ansvar för fallprevention

Socialförvaltningen samordnar arbetet med fallprevention på socialnämndens uppdrag. Övriga berörda nämnder är: kommunstyrelsen.

Övriga aktörer

Region Jönköpings län, räddningstjänsten och olika intresseorganisationer.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med fallprevention:

Hälsa och välbefinnande (mål 3)

- Kommunen ska skapa förutsättningar för medborgarna att leva ett hälsosamt liv genom att främja fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor

Jämställdhet (mål 5)

- Kommunens medborgare har rätt till ett likvärdigt bemötande, service och myndighetsutövning oavsett kön

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska kontinuerligt arbeta med att undanröja hinder i stadsmiljön med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättningar och äldre
- Vid utformande av parker och andra offentliga platser bör universell utformning tillämpas där dialog med medborgare är en del i utformningen



Suicidprevention

Bakgrund suicidprevention

Suicid (självmod/att ta sitt liv) är ett omfattande folkhälsoproblem, både ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Under 2019 avled 700 000 människor i suicid världen över vilket innebär att suicid står för 1 av 100 personer som avlider. Varje suicid är en tragedi och det finns flera riskfaktorer som exempelvis jobbförlust, social isolering samt finansiell stress. Världen har även fått avtryck av covid-19-pandemin där isolering var en nödvändighet men är en hög riskfaktor för psykisk ohälsa.

Under år 2022 avled 1569 personer i suicid i Sverige (antal säkra och osäkra suicid) vilket innebär fyra människoliv om dagen. Utöver detta är minst 15 000 suicidförsök varje år. Suicid är både ett samhällsproblem och ett folkhälsoproblem eftersom det dels ger enorma samhällskostnader och dels innebär en katastrof i förlorade liv samt livslång sorg för närstående.

Antalet suicid i Sverige har minskat med ungefär 30 procent sedan 1990. Därefter har de sammanställda siffrorna legat på en jämn nivå. Däremot har det påvisats en ökning bland unga (15-24 år) men även bland kvinnor i åldern 25-44 med cirka en procent de senaste 25 åren.

Nyare studier påtalar främst att suicid ökat med 1,8 procent i åldern 20-29 år under åren 2006-2020. Av de som avlider i suicid är 70 procent män vilket innebär att det är över 1 000 män och pojkar årligen. Suicid är dessutom den vanligaste dödsorsaken både bland män och kvinnor i åldern 15-24 samt män i åldern 25-44.

Många aktörer från olika delar av samhället är involverade i arbetet att främja psykisk hälsa samt förebygga psykisk ohälsa och suicid. Det innebär att samordningen är en viktig faktor för att hålla ihop arbetet. Den nationella samordningen av Folkhälsomyndigheten syftar till att stödja samverkan mellan myndigheter och andra aktörer vars uppdrag och verksamhet har betydelse för befolkningens psykiska hälsa.

Habo kommun arbetar efter riksdagens antagna nationella handlingsprogram. Den innehåller nio strategiska åtgärdsområden och utgår från både ett befolkningsperspektiv och ett individperspektiv som beskrivs nedan.²

Det suicidpreventiva arbetet ser suicid som ett psykologiskt misstag/psykologiskt olycksfall. Olyckor inträffar som en följd av omständigheter och situationer som var för sig inte behöver leda till en olycka/suicid. Genom ett systematiskt suicidarbete innebär att det görs analyser av de omständigheter som kan påverka händelseförloppet före, under och efter att suicid eller suicidförsök har ägt rum. Om suicid betraktas som olycksfall innebär det arbetsrättsligt att det finns ett ansvar att förebygga och förhindra dessa. Lagen om skydd mot olyckor (LSO 2003:778) skriver att kommuner ska ha ett förebyggande arbete och en handlingsplan även för andra olyckor än bränder.³

² Folkhälsomyndigheten, 2022

³ RESPI

Syfte suicidprevention

Suicidprevention är ett samlingsnamn för den gemensamma verksamhet som syftar till att förhindra suicid. Insatserna innebär förebyggande åtgärder för att främja en god folkhälsa. Syftet med arbetet är att i Habo kommun samverka för att minska antalet fullbordade suicid och suicidförsök. Om någon har gjort ett suicidförsök ska det finnas upparbetade rutiner för att på bästa sätt kunna erbjuda hjälp och stöd till den drabbade i det akuta skedet samt till anhöriga. Samverkan mellan kommun och region är av stor vikt för att nå alla berörda.

Suicidprevention i kommunen uppnås genom

- Främja goda livschanser för riskgrupper
- Minska alkoholkonsumtionen i befolkningen och i högriskgrupper för suicid
- Minskad tillgänglighet till medel och metoder för suicid
- Se suicid som psykologiskt misstag/olycksfall
- Förbättra de medicinska, psykologiska och psykosociala insatserna
- Sprida kunskap om evidensbaserade metoder för att minska suicid
- Höj kompetensen hos nyckelpersoner
- Händelseanalyser efter suicid
- Stöd frivilligorganisationer

Särskilda satsningar inom suicidprevention

- Genom årliga suicidpreventiva informationsinsatser/kampanjer (alla nämnder)
- Fortsätta med utbildningar och informationsinsatser gällande psykisk ohälsa och suicidprevention, framförallt mot riskgrupper eller de som träffar riskgrupper (FKN, SN)
- Utifrån arbetsgivarperspektivet arbeta förebyggande med tidiga insatser kring psykisk ohälsa på arbetsplatsen (alla nämnder)
- Fortsätta bedriva och utveckla anhörigstöd vid psykisk ohälsa samt efterlevandestöd vid fullbordad suicid (SN, KS)
- Stärka samverkan mellan blåljusorganisationer, Region, Kommun och civilsamhället (alla nämnder)
- Minska tillgängligheten till medel/metoder och fysiska/farliga platser för suicid (KS)

Uppdrag och ansvar suicidprevention

Räddningstjänsten samordnar det suicidpreventiva arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda nämnder är: barn- och utbildningsnämnden, socialnämnden, fritids- och kulturnämnden.

Övriga aktörer

SOS Alarm, F-samverkan, Region Jönköping, Polismyndigheten, Svenska kyrkan, Statens institutionsstyrelse (SIS), Hjärnkoll, Trafikverket, SPES (Riksförbundet för SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd), andra intresseorganisationer.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med suicidprevention:

Hälsa och välbefinnande (mål 3):

- Kommunen ska arbeta för att främja god hälsa och välbefinnande. Genom att skapa förutsättningar för medborgarna att främja psykisk hälsa så bidrar det även till att förhindra psykisk ohälsa. Genom att arbeta förebyggande skapas även förutsättningar för att vid förekomst av psykisk ohälsa ha de inre resurser som behövs för att söka hjälp. Särskild hänsyn ska tas till barn och ungas rätt till utveckling och god hälsa och därmed skapa en god grund för att rusta barnet och förebygga psykisk ohälsa i framtiden

Minskad ojämlikhet (mål 10):

- Kommunen ska arbeta med minskad ojämlikhet för att främja god psykisk hälsa. Genom att skapa förutsättningar och bidra till jämlikhet minskar risken för psykisk ohälsa. Vid förändringar i kommunen behöver därför en konsekvensanalys göras för att synliggöra olika medborgares villkor utifrån ålder, bakgrund religion, funktionsnedsättning, kön, könsöverskridande identitet och sexuell läggning



Naturolyckor

Bakgrund naturolyckor

Naturolyckor är olyckor kopplat till översvämningar, markstabilitet och värmeböljor. Vid kraftigt regn kan det orsaka stora vattenflöden som åstadkommer stor skada på egendom och samhällsviktiga funktioner. Habo kommun ligger i ett område där många oväder passerar och även har en kuperad terräng och jordarter som medför risker för exempelvis ras och skred. Därmed är det angeläget att fortsätta arbeta med att öka skyddet mot skador från naturolyckor.

För skydd mot naturolyckor är riskhänsyn i fysisk planering en viktig faktor. Kommunens arbete med översikts- och detaljplaner innehåller hänsyn till risk för naturolyckor. Ras- och skredproblematiken i kommunen tas upp i återkommande besiktningar.

Att möta ett förändrat klimat hanteras i det strategiska hållbarhetsarbetet där olika scenarion och prioriterade klimatrisker som är relevanta för kommunen i framtiden redovisas. Det anges även hur man övergripande ska arbeta för att förebygga och begränsa skador till följd av naturolyckor.

Olyckor till följd av naturföreteelser har alltid inträffat och att förebygga det helt är inte möjligt. Klimatförändringar har också bidragit till att förutsättningarna för naturolyckor har ändrats, både i högre sannolikhet och större konsekvens. Enligt SMHI:s prognoser väntas klimatet bli omväxlande både varmare, torrare, blötare och alltigenom mer extremt. Därmed är det viktigt att kommunen fortsätter arbeta med och utveckla strategier för att minska förutsättningarna för och konsekvenserna av naturolyckor.

Syfte naturolyckor

Storleken och antalet skador hos enskilda och i verksamheter till följd av naturrelaterade olyckor ska minska. Det nämnda ska ske genom god kännedom om vilka områden som är mest utsatta för naturolyckor samt genom samhällsplanering och förberedelser genom det strategiska klimatanpassningsarbetet.

Skador vid naturolyckor i kommunen motverkas genom

- Mer och tillgänglig kunskap om riskerna med naturolyckor, som grund för rätt åtgärder samt spridande av det underlag och kunskap som finns, till andra aktörer och allmänheten
- Att beakta riskerna för naturolyckor vid nyexploatering samt genomföra åtgärder för att minska riskerna för den befintliga bebyggelsen
- Samordning av arbetet med att förebygga naturolyckor mellan inblandade aktörer
- Tidiga åtgärder för att minska risken för olika typer av översvämningar, ras och skred

Särskilda satsningar inom naturolyckor

- Genomföra förebyggande insatser och regelbundna kontroller/bevakning mot ras och skred utifrån prioriterade områden (KS)
- Genomföra fördjupade utredningar av riskområden inom ras och skred för att kunna vidta lämpliga åtgärder (KS)
- Skapa insatsplaner för prioriterade områden (KS)
- Kompetenshöjning bland räddningstjänstens personal (KS)

- Genomföra insatser i byggnader med vårdverksamhet, förskola och skola som drabbas av höga temperaturer i samband med värmeböljor (KS/SN/BUN)

Uppdrag och ansvar för naturolyckor

Tekniska förvaltningen tillsammans med räddningstjänsten och miljöförvaltningen samordnar arbetet kring naturolyckor på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är: kommunledningsförvaltningen, barn- och utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen och bygglövsenheten.

Övriga aktörer

Länsstyrelsen, SOS Alarm, F-samverkan, Region Jönköping, Polismyndigheten, Svenska kyrkan, Statens institutionsstyrelse (SIS), Trafikverket och andra intresseorganisationer.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med att förebygga naturolyckor:

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska verka för en inkluderande och hållbar urbanisering och samhällsutveckling

Bekämpa klimatförändringar (mål 13)

- Satsningarna i handlingsprogrammet kopplar även an till mål 13.1 att stärka motståndskraften mot och anpassningsförmågan till klimatrelaterade katastrofer



Brandsäkerhet och operativa insatser

Bakgrund brandsäkerhet och operativa insatser

Habo är en växande kommun vilket också föranleder att riskbilden ständigt förändras. I kommunen byggs allt mer och även fler komplexare byggnader i form av t.ex. högre flerbostadshus och trähus, verksamheter som främst återfinns i dessa är främst boende. Byggnaderna består av många olika brandtekniska lösningar som ställer krav på räddningstjänsten framförallt i den operativa verksamheten men även på det förebyggande så att det fungerar över tid.

Kommunens räddningstjänst larmas årligen till cirka 180 händelser där misstanke om att räddningstjänst enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* föreligger. Avtal finns med grannkommuner och flertal myndigheter om räddningstjänstssamverkan.

Under år 2023 var antalet bränder/brandtillbud i kommunen 9 st. Habo kommun har legat under riket generellt och sett över tid så ser man en sjunkande trend även om statistiken varierar lite. För riket skedde en ökning till antalet år 2015, denna nya nivå har legat i stort sett oförändrad fram till år 2020. Habo har fortsatt legat på låg nivå. Dödsbränder är inte så vanligt i kommunen.

Trafikolyckor är den olyckstyp som räddningstjänsten larmas till mest (ca 40 ggr/år), vilket är cirka fyra gånger så ofta som olyckstypen brand i byggnad.

Bränder i skog och mark varierar kraftigt mellan åren och risken är främst beroende på hur lång torrperiod det varit men även andra faktorer som vindstyrka, antal åskoväder och luftfuktighet som också påverkar utfallet.

Utöver detta larmas räddningstjänsten ut vid cirka 30 andra nödlägen som till exempel hjärtstopp, sjukvårdslarm och brådska assistans till hemtjänsten enligt olika samarbetsavtal. Räddningstjänstens resurser utgör även grunden för den infrastruktur som behövs för att hantera olika typer av kriser i kommunen. Dessutom används resurserna för fler akuta uppdrag utan att ansvaret från andra myndigheter övertas.

Räddningstjänsten har helhetssynen och samordningsansvaret för flertalet områden inom Lagen om skydd mot olyckor (LSO). En god förebyggande verksamhet kan uppnås på ett flertal sätt:

- Tillsyn enligt LSO och Lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE)
- Hanteringstillstånd för LBE
- Info och rådgivning
- Utbildningar
- Samverkan med andra organisationer
- Rengöring (sotning) och brandskyddskontroll

Förmågan till räddningsinsats beskrivs ur följande tre aspekter:

- Yttäckning – hur snabbt drabbade kan få hjälp.
- Insatsförmåga – vad de drabbade kan få för hjälp.
- Styrkeuppbyggnad – hur snabbt resurser kan tillskapas för större olyckor

Räddningstjänsten ska ha sådan yttäckning att det inom rimlig tid är möjligt att nå bebodda samhällen med räddningsinsats. Räddningstjänstens insatsförmåga och yttäckning utgör sedan flertal år tillbaka i vissa fall förutsättningar för beviljade bygglov. Det nämnda innebär att insatsförmågan inte kan ändras utan att konsekvenserna för befintlig bebyggelse analyseras.

I *delprogrammet brandsäkerhet och operativa insatser* finns mer detaljerade uppgifter kring kommunens resurser, larmhantering och ledning, varning till allmänheten, samverkansavtal, hamnar och dess gränser i vatten och räddningstjänst vid höjd beredskap.

Syfte brandsäkerhet och operativa insatser

Att vistas i publika lokaler, allmänna byggnader, arbetsplatser och i bostäder ska vara tryggt. I händelse av en brand ska personer kunna ta sig till en säker miljö. Den enskilde (individer, verksamheter och fastighetsägare) ska ha kunskap och förmåga att ta ansvar för sitt brandskydd.

I Habo kommun ska den enskilde få hjälp från räddningstjänsten, vid olyckor och andra nödlägen, i snitt inom nio minuter. Hjälpens består dels av en första insats med en eller flera personer, dels en styrkeuppbyggnad med ytterligare enheter för möjligheten att kunna klara av en effektiv insats vid aktuell olycka.

Brandsäkerhet i kommunen uppnås genom

- Att tillsyn genomförs enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor samt Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor för att brandsäkra byggnader och anläggningar
- Att den enskilde (individ, verksamhet, fastighetsägare) har god kunskap om och själv tar ansvar för sin egen brandsäkerhet
- Att aktivt delta och stötta enskilda och övriga myndigheter i syfte att öka kunskapen och höja säkerheten i området skydd mot olyckor

Effektiva operativa insatser i kommunen uppnås genom

- Att samhällets insatser kompletterar den enskildes förmåga
- Att samverka mellan olika hjälpinsatser
- Snabbhet i larmkedjan och snabb respons
- Att tillräckliga räddningsresurser finns
- Förmågan att följa olyckshändelser i samverkan med andra organisationer

Särskilda satsningar brandsäkerhet

- Underlätta för medborgare vid myndighetsutövning att arbeta med e-tjänster vid digital ärendehantering (KS)
- Minska antalet bränder i flerbostadshus och villor (KS)
- Bibehålla och stabilisera säkerhetsnivån i offentliga byggnader (KS)
- Öka kommunanställdas kunskap inom området brandsäkerhet (KS)
- Kartläggning av riskområden vid skogsbrand (KS)

Särskilda satsningar operativ verksamhet

- Fortsätta utveckling av samverkan inom Räddningsregion Sydöstra Sverige (RSöS), och räddningstjänstsamverkan Småland Blekinge (RSB) för att möta framtida krav på effektivitet. (KS)

- Förbättra den operativa förmågan att omhänderta utsläpp av farliga ämnen i Vättern i samverkan med räddningstjänsten Jönköpings kommun samt Kustbevakningen. (KS)
- Utveckla förmågan till räddningsinsatser vid omfattande olyckor och masskadesituationer avseende ledning och resurser. Utveckla möjligheter att ta emot nationell och internationell hjälp och stöd. (KS)
- Arbeta för att miljösäkra arbetet vid operativa insatser, framförallt vid insatser med kontaminerat släckvatten. (KS)

Vatten för brandsläckning och sprinkler

Tekniska förvaltningen ansvarar för att vatten för brandsläckning finns tillgängligt i brandpostsystem och pumpplatser. Kommunen tillhandahåller vatten för effektiv brandsläckning med räddningstjänstens utrustning samt vatten för sprinkleranläggningar, där förutsättningar finns.

I delprogrammet *brandsäkerhet och operativa insatser* finns en detaljerad beskrivning av hur vatten för brandsläckning samt sprinkler ska utformas.

Uppdrag och ansvar för brandsäkerhet och operativa insatser

Kommunstyrelsen är den nämnd, och räddningstjänsten den förvaltning som organiserar räddningstjänst som kommunen enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor* ska svara för. Även byggnadsnämnden arbetar med brandsäkerhet när det gäller detaljplanering och bygglov.

Övriga aktörer

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Brandskyddsföreningen, RäddSam F, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, RSÖS (Räddningstjänstregion Syd östra Sverige - samverkan mellan räddningstjänsterna i Jönköping, Östergötland, Kalmar, Kronoberg och Blekinge län).

RSB (Räddningstjänstsamverkan i Småland - Blekinge). RSB utgör ett gemensamt räddningsledningssystem för alla räddningstjänster i Jönköpings, Kronobergs samt Blekinge län samt Ydre kommun i Östergötlands län, Västervik, Vimmerby och Hultsfreds kommuner i Kalmar län.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med brandsäkerhet och operativa insatser:

God utbildning för alla (mål 4)

- Kommunens satsningar inom brandsäkerhet kopplar an till programmets mål om god utbildning för alla

Minskad ojämlikhet (mål 10)

- Kommunen ska öka tryggheten och känslan av trygghet för kommunens medborgare

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska väsentligt minska antalet dödsfall och antalet människor som drabbas av katastrofer

- Det ska finnas tillgängliga utrymningsvägar i kommunens verksamheter

Hav och marina resurser (mål 14)

- Kommunen ska arbeta för att minska utsläpp av kemikalier för att värna vattnet



Vattensäkerhet

Bakgrund vattensäkerhet

Antalet olyckor i samband med vattenaktivitet varierar ofta från år till år, främst beroende på hur sommarvädret har varit. I Sverige drunknar cirka en person var tredje dag enligt MSB:s statistik för drunkningsolyckor. I Habo kommun har några personer drunknat under en 25-årsperiod och ett fåtal drunknar i länet varje år.

I Habo finns många sjöar och vattendrag med närhet till bad, fiske och vattenaktiviteter. För att undvika risken för olyckor har en inventering av allmänna badplatser och centrumnära vattendrag gjorts och dessa platser har försetts med livräddningsutrustning.

Vattensäkerhetsgruppen i kommunen ser årligen över och kompletterar med utrustning där säkerheten behöver förbättras.

Simkunnighet är den kanske viktigaste faktorn för en god vattensäkerhet. Många överskattar sin förmåga och kondition. En annan viktig faktor är nykterhet och användande av rätt skyddsutrustning vid vattenaktivitet.

Syfte vattensäkerhet

Antalet drunkningar och vattenolyckor ska minska genom god simkunnighet, ökat flytvästanvändande, ökad uppsikt från medföljande vuxen vid såväl bassängbad som friluftsbad och tillhandahållande samt underhåll av livräddningsutrustning på kommunal mark.

Vattensäkerhet i kommunen uppnås genom

- Ökad kunskap om riskgrupper utifrån kön, ålder, bakgrund och geografiska områden
- Att kommunen bedriver simundervisning för alla elever och att simkunnigheten är hög
- Medföljande vuxen badar tillsammans med barnen
- Möjligheten för invånare att låna/hyra flytvästar, issäkerhetsutrustning samt tillgången av livräddningsutrustning vid vatten

Särskilda satsningar vattensäkerhet

- Genomföra åtgärder för att öka säkerheten vid pirer, kajkanter och friluftsbad. (FOK)
- Öka kunskapen hos allmänheten och personal i kommunens verksamheter genom informations- och utbildningsinsatser. (BUN, FOK, KS)
- Digitalisera tillsynen av livräddningsutrustning. (FOK)
- Samtliga elever i åk 6 ska vara simkunniga enligt läroplansmålen (BUN, FOK)

Uppdrag och ansvar för vattensäkerhet

Räddningstjänsten samordnar vattensäkerhetsarbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda nämnder är: barn- och utbildningsnämnden, fritids- och kulturnämnden.

Övriga aktörer

Livräddningssällskapet Jönköpings regionförbund.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med vattensäkerhet:

God utbildning för alla och jämlik hälsa (mål 4 och 5)

- Kommunens satsningar inom vattensäkerhet kopplar an till programmets mål om jämlik hälsa och god utbildning för alla



Trafiksäkerhet

Bakgrund trafiksäkerhet

Trafikolyckor är den olyckstyp som räddningstjänsten i Habo larmas till mest, ungefär två gånger så ofta som brand i byggnad. I kommunen inträffar de allra flesta trafikolyckorna utmed de stora vägarna, samt i tätorterna. Flest dödsolyckor inträffar på det statliga vägnätet, medan det kommunala vägnätet dominerar för de svårt skadade. Olyckstypen för dödsolyckorna är huvudsakligen singel-motorfordon och därefter möte-motorfordon och fotgängare-motorfordon. De flesta trafikolyckor i kommunen sker med personbilar, följt av lastbilar och moped eller cykel. Det är fem gånger vanligare att personbilar är involverade än lastbilar⁴. Samtidigt söker människor i länet oftast vård för cykelolyckor, och därefter bilolyckor och motorcykelolyckor enligt Region Jönköpings län.

2021 antogs ett kommunövergripande trafiksäkerhetsprogram där fyra målområden pekades ut som viktiga att arbeta med för att uppnå trafiksäkerhet; påverka trafikbeteenden, minska halkolyckor, bygga om trafikmiljöer och säkerhet vid vägarbeten på och intill väg, skolområden mm. De indikatorer, mål och delmål som presenteras i trafiksäkerhetsprogrammet kommer att följas upp i etapper under en femårsperiod av ansvariga tjänstemän.

Syfte trafiksäkerhet

Utgångspunkten i Habo kommuns trafiksäkerhetsarbete kommer från både internationella och nationella konventioner samt målsättningar, bland annat Agenda 2030, Stockholmsdeklarationen och Världshälsoorganisationen. Syftet med trafiksäkerhetsprogrammet är att systematiskt arbeta för ett trafiksystem som förbättrar säkerhet och tillgänglighet.

Mål

Det övergripande målet är att minska antalet olyckor med personsador. Detta görs genom särskilda satsningar inom fyra områden.

Trafiksäkerhet i kommunen uppnås genom

- *Påverka trafikbeteenden* – Att genom utbildning, information och samverkan öka kunskap och på så sätt påverka beteenden.
- *Minska halkolyckor* – Att färre gående och cyklister skadas i olyckor på kommunens vägar och gång- och cykelvägar.
- *Bygga om trafikmiljöer* – Att genom ombyggnader av trafikmiljön lägga fokus på barn och ungdomars möjligheter att själva kunna ta sig till skola och fritidsanläggningar.
- *Säkerhet vid vägarbeten på och intill väg, skolområden m.m.* – I samband med nyanläggning eller driftjobb är det viktigt med fastlagda rutiner för att uppnå en säker arbetsplats.

⁴ <https://statistik.msb.se/PxWeb/PxWeb/sv/PxData>

Särskilda satsningar trafiksäkerhet

- Ökat reflexanvändande genom utdelning av reflexer höstperiod (KS)
- Halvårsvisa möten i Samverkansgrupp trafiksäkerhet Habo, där polis, räddningstjänst, Trafikverket och NTF medverkar (KS, BN)
- Arbeta aktivt för att förbättra skolskjutsverksamheten i kommunen. Hållplatsinventering, avtalsuppföljning på skolskjutsentreprenörer m.m. (BUN)
- Prioritera gång- och cykelvägar vid snöröjning och halkbekämpning först (KS)
- Åtgärda platser med återkommande problem, hala plattor, broar etc. (KS)
- Prioritering av grusupptagning på våren för att minska olycksrisken för gående och cyklister (KS)
- Säkra gång- och cykelvägar med prioritering för barn och ungdomar (KS)
- Åtgärder för att stödja de nya hastighetsgränserna. Säkra gång- och cykelpassager på 60-sträckor prioriteras (KS)
- Övergångsställen fasas ut på de ställen där de inte behövs av tillgänglighetsskäl. Nya säkra passager görs istället (KS)
- Vid nybyggnation av framförallt skolor bör trafiksäkerheten och trafikmiljön vara en högt prioriterad fråga (KS, BUN)
- Rutiner finns för att ta fram och godkänna trafikanordningsplaner inom kommunen. Gäller både för egen regi och externt arbete (KS)
- Regelbunden utbildning för alla medarbetare som utför arbete i trafikmiljöer (KS)
- Tydliggöra vem som har samordningsansvar för trafiksäkerheten för projekteringshandlingar och vid utförande (KS)
- Information om pågående vägarbeten ska finnas på kommunens webbplats (KS)

Uppdrag och ansvar för trafiksäkerhet

Tekniska förvaltningen på uppdrag av kommunstyrelsen och byggnadsnämnden ansvarar för trafiksäkerhetsarbete på det kommunala vägnätet, samverkar med trafiksäkerhetsorgan och information till allmänhet samt trafiksäkerhetsarbetet genom drift och underhållsåtgärder.

Övriga aktörer

Räddningstjänsten, Trafikverket, Polismyndigheten, NTF, Region Jönköpings län.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med trafiksäkerhet:

God hälsa och välmående (mål 3):

- Kommunen ska skapa förutsättningar för medborgarna att leva ett hälsosamt liv genom att främja fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor. Särskild hänsyn ska tas till barns och ungas rätt till utveckling och god hälsa
- Antalet personer som skadas eller omkommer i trafikolyckor ska minska. Fokus för åtgärder ska vara på ökad kunskap och beteendepåverkan, särskilt mot barn och unga

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska arbeta för att underlätta och uppmuntra valet att resa hållbart

- Personer med funktionsnedsättning, barn och äldre ska ha tillgång till ett ekonomiskt acceptabelt sätt att resa hållbart
- Medborgare som bor på landsbygd ska ha goda pendlingsmöjligheter. Det ska vara enkelt att transportera sig mellan kommunens mindre och större orter och mellan kommunerna
- Kommunen ska arbeta för säker och smidig gång och cykling. Särskilt fokus ska läggas på barn och ungas skolvägar
- Trafikökningen i Habo kommun ska ske med de hållbara färdmedlen gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa är norm i stads- och trafikplaneringen och ska ges förutsättningar att utvecklas för att biltrafiken inte ska öka i takt med befolkningstillväxten.
- Viktiga målpunkter ska placeras så att de är lätta att nå med kollektivtrafik
- Kommunen ska kontinuerligt arbeta med att undanröja hinder i stadsmiljön med särskilt fokus på personer med funktionsnedsättningar och äldre
- Kommunen ska ha utvecklade metoder för dialog och samråd med invånare för delaktighet, inflytande och ökad transparens för de grupper som vanligtvis inte deltar i stadsutvecklingsfrågor. Barn och ungas rätt till delaktighet och inflytande ska särskilt beaktas



Civil beredskap

Bakgrund civil beredskap

Krisberedskap

Handlar om förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Förmågan byggs upp genom bland annat utbildning, övning samt genom den organisation och de strukturer som skapas före, under och efter en kris. Utgångspunkten är att hela samhället gemensamt och inom sina respektive områden tar ansvar för och utvecklar krisberedskapsarbetet. I detta ligger också att enskilda människor utifrån sina egna förutsättningar tar ansvar för sin säkerhet. Arbetet sker på alla nivåer: lokalt, regionalt och nationellt, men också på EU-nivån och internationellt.

Civilt försvar

Handlar om hela samhällets motståndskraft vid krigsfara och krig. Civilt försvar är det arbete som görs av statliga myndigheter, kommuner, landsting och regioner, privata företag och frivilligorganisationer. Arbetet syftar till att skydda civilbefolkningen och att exempelvis sjukvård och transporter fungerar vid krigsfara och krig. Vid krigsfara och krig ska det civila försvaret också kunna stödja Försvarmakten.

Civil beredskap

Civil beredskap är ett samlingsnamn för krisberedskap och civilt försvar. Det civila försvaret och krisberedskapen ska förstärka varandra i gemensamma processer för samordning, planering och förberedelser. Den yttersta krisen, det vill säga ett väpnat angrepp, är dimensionerande för den civila beredskapen.

Ytterst syftar den civila beredskapen till att förbereda oss på alla slags samhällsstörningar som riskerar att skada oss. Det som ska värnas är samhällets grundläggande skyddsvärden:

- människors liv och hälsa,
- samhällets funktionalitet,
- demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter,
- miljö och ekonomiska värden,
- nationell suveränitet

Samhällsviktig verksamhet som kommunen ansvarar för behöver skapa en lokal förmåga att hantera situationer under första dagen/dygnet med begränsad hjälp från övriga delar av kommunen. För att klargöra dessa behov behöver verksamheten genomföra kontinuitetsanalyser, dvs. analysera vad som alltid måste fungera i verksamheten och göra nödvändiga åtgärder kopplat till det.

Kommunfullmäktige fattade beslut till budget 2023 om att höja kommunens förmåga att bedriva kommunens samhällsviktiga verksamhet samt sörja för allmänhetens grundläggande behov i form av trygghetspunkter. Dimensionerande scenario för kriser i fredstid är ett bortfall av elförsörjning samt alla externa leveranser under sju dygn och de konsekvenser som följer av detta. Målet är att ingen ska dö eller allvarligt skadas i samhället av konsekvenserna från detta bortfall.

Civil beredskap behöver involvera både den kommunala förvaltningen och de kommunala bolagen. Varje förvaltning och bolag ansvarar för och driver sitt eget arbete inom civil beredskap medan samordningsansvaret ligger på kommunstyrelsen och ledningsutskottet. Kommunen arbetar med kontinuitetshandling som ett systematiskt arbetssätt i de kommunala samhällsviktiga verksamheterna.

Enligt överenskommelse mellan MSB och SKR ska följande dokument antas:

- Styrdokument för kommunens arbete med krisberedskap, ska beslutas av kommunfullmäktige
- Reglementet för krisledningsnämnden, ska beslutas av kommunfullmäktige
- Plan för hantering av extraordinära händelser, ska beslutas lägst av stadsdirektören
- Utbildnings- och övningsplan, ska beslutas lägst av stadsdirektören

Även en risk- och sårbarhetsanalys ska sammanställas och resultatet av kommunens arbete med denna ska rapporteras till länsstyrelsen.

Risk- och sårbarhetsanalysen inleds med en beskrivning av kommunen och dess geografiska område. I kommunens risk- och sårbarhetsanalys identifieras samhällsviktig verksamhet inom kommunens geografiska område samt kritiska beroenden för kommunens samhällsviktiga verksamhet. Utefter detta underlag identifieras och analyseras risker, sårbarheter och brister i kommunens förmåga. Slutligen identifieras behov av åtgärder utefter genomförd analys som mynnar ut i ett antal prioriterade områden att arbeta vidare med för att stärka kommunens förmåga och resiliens.

Kommunen har både sitt geografiska områdesansvar och ett behov av att samverka och uppnå samordning med andra aktörer inom kommunens geografiska område. I det regionala perspektivet samarbetar kommunen med andra kommuner inom länet, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Polismyndigheten, Region Jönköpings län, Försvarsmakten och övriga myndigheter för att ta det geografiska områdesansvaret. Detta görs inom organisationen för det som kallas F-samverkan.

Höjd beredskap är samlingsbegreppet för skärpt- och högsta beredskap. Regeringen fattar beslut om höjd beredskap för hela eller delar av landet, eller viss verksamhet. Beslutet tillkännages genom radio, tv samt på sedvanliga sätt som annan lagstiftning. Vid höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av det civila försvaret i Habo kommun. Kommunstyrelsen får under höjd beredskap i vissa brådskande ärenden fatta beslut istället för kommunfullmäktige.

Varje nämnd och bolagsstyrelse ska ha följande ansvar under höjd beredskap:

- Aktivera sin beredskapsplan (helt eller delvis) och vid varje givet tillfälle besluta om prioriteringar, ambitionsnivå och genomförande i den egna verksamheten. Samhällsviktig verksamhet är prioriterat.
- Ställa om från fredstida organisation till krigsorganisation efter beslut.
- Aktivera arbetet med tillkommande uppdrag för de nämnder och bolagsstyrelser som berörs, det vill säga vara redo att samverka med krigsledningen och krigsstaben kring konkreta arbetsuppgifter.

- Vid behov bidra till att bemanna Habo kommuns totala krigsorganisation samt bidra med övriga resurser.

Säkerhetsskydd är skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsklassificerade uppgifter. Säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) gäller för alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMFS 2019:2) innehåller detaljerade bestämmelser som kompletterar lagstiftningen.

I delprogrammet *Civil beredskap* finns mer detaljerade uppgifter kring styrningen av arbetet i kommunala förvaltningar och bolag, samhällsviktiga verksamheter i det geografiska området, krisledningsnämnd, lokal samverkan och säkerhetsskydd.

Syfte civil beredskap

Civil beredskap ska finnas för att skydda människors liv och hälsa, värna om samhällets funktionalitet och upprätthålla grundläggande värderingar, demokrati, rättssäkerhet samt mänskliga fri- och rättigheter.

God civil beredskap i kommunen uppnås genom

- Att samtliga hushåll själva tar ansvar för sin hemberedskap för att hantera tillfälliga bortfall av data, el, telefoni och vatten i upp till en vecka
- Att drabbade och särskilt utsatta grupper får stöd av samhället vid en kris och vid krig
- Att arbetsgivare och verksamhetsansvarig har väl utarbetade handlingsplaner för en krissituation och vid krig
- Samverkan med civilsamhället och näringslivet
- Planering för att kunna upprätthålla samhällsviktig verksamhet
- Tillgång till nödvatten
- Tillgång till trygghetspunkter med möjlighet till information och stöd vid en allvarlig händelse

Särskilda satsningar civil beredskap

- Planlägga och skapa rutiner för kommunens trygghetspunkter, samt öva nödvändig personal (KS, FOK)
- Upprätta och ajourhålla planer för inkoppling av reservkraft, nödvatten samt bränsleförsörjning av reservkraft i samband med elavbrott, samt öva nödvändig personal (KS)
- Genomföra kontinuitetshantering avseende samhällsviktig verksamhet i samtliga förvaltningar, varje mandatperiod (alla nämnder)
- Upprätta en plan för räddningstjänst under höjd beredskap (KS)
- Upprätta en krigsorganisation och tillse att tillräckligt antal medarbetare finns tillgängliga under höjd beredskap (KS)
- Uppfylla kommande överenskommelser och lagstiftningar inom området civil beredskap. (alla nämnder)
- Verka för en utvecklad privat-offentlig samverkan inom civil beredskap. (KS)

- Fortsatt arbeta för att etablera förmågan att producera fjärrvärme vid driftstörning i ordinarie ledning. Detta för att bl.a. möjliggöra leverans av fjärrvärme till samhällsviktig verksamhet under avbrott. (KS)
- Stärka kommunens förmåga avseende säkerhetsskydd. (KS)
- Genomföra kompetenshöjning inom civil beredskap för utvalda befattningar inom kommunens organisation. (KS)

Uppdrag och ansvar för civil beredskap

Räddningstjänsten samordnar arbetet med krisberedskap, civilt försvar och säkerhetsskydd på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är: kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Civilsamhället (aktörer inom livsmedelsförsörjning, energi, telecom, transport med flera) och F-samverkan.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med civil beredskap:

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska verka för att medborgare ska ha kunskap kring hur de ska agera vid en kris. Kommunens krisinformation ska vara anpassad och tillgänglig för både vuxna och barn, och det ska säkerställas att alla medborgare nås av all krisinformation

Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16):

- Kommunens satsningar inom civil beredskap kopplar an till programmets mål om fredliga och inkluderande samhällen



Intern säkerhet

Bakgrund intern säkerhet

Intern säkerhet kan ses som ett samlingsbegrepp för de åtgärder som vidtas i syfte att skapa en säkerhetsmedveten och robust organisation. Med begreppet avses skydd mot fysisk, psykisk och ekonomisk skada på människa, fysiska och immateriella tillgångar samt verksamheten i övrigt. Områden detta innefattar kommer vidare att presenteras i delprogrammet *Intern säkerhet*.

Kommunen ska ha *förmåga* att möta störningar och hot i de egna verksamheterna, vilket är grunden till varför kommunen aktivt ska arbeta med intern säkerhet.

I arbetet med intern säkerhet har varje förvaltning huvudansvar för säkerheten inom sitt verksamhetsområde och ska därmed tillse säkerheten för anställda, andra som omfattas av verksamheten, miljön och kommunens egendom. Dessutom ska kommunen arbeta med riskspridning, bland annat genom ett gott försäkringsskydd.

Syfte intern säkerhet

Den interna säkerheten syftar till att förebygga och minimera risker samt undanröja hot, för att därigenom ha en fungerande verksamhet med få störningar och egendomsförluster. Detta skapar en trygg miljö för samtliga som omfattas av verksamheten.

Intern säkerhet i kommunen uppnås genom

- Att varje förvaltning och bolag tar eget ansvar för att förhindra och agera vid skador och olyckor genom ett systematiskt säkerhetsarbete
- Att verksamheten rapporterar incidenter och skador för att kommunen ska få en samlad bild att vidta åtgärder ifrån
- Uppföljning och utvärdering av vidtagna åtgärder utifrån både förebyggande samt inträffade händelser
- Tydliga styrdokument som anger riktning för säkerhetsarbetet
- Uppföljning av orsak och konsekvens av störningar och skador som drabbar människor, egendom, miljö och ekonomi
- Samordning av det gemensamma säkerhetsarbetet inom kommunen

Särskilda satsningar intern säkerhet

- Revidera och digitalisera av befintliga strukturer och mallar som styr det systematiska säkerhetsarbetet internt i kommunen avseende planering, dokumentation, kontroll och uppföljning. (KS)
- Uppdatera och ta fram gemensamma styrdokument som reglerar säkerhetsarbetet inom kommunen. (KS)
- Arbeta med att ta fram en arbetsmodell för systematiskt säkerhetsarbete avseende uppföljning och analys av den interna säkerheten med lämpliga indikatorer. (KS)

Uppdrag och ansvar för intern säkerhet

Räddningstjänsten samordnar arbetet med den interna säkerheten på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Bevaknings- och kameraövervakningsföretag, försäkringsbolag, SOS Alarm, Polismyndigheten.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med intern säkerhet:

Fredliga och inkluderande samhällen (mål 16):

- Kommunens satsningar inom intern säkerhet kopplar an till programmets mål om inkluderande samhällen



Brottsförebyggande arbete

Bakgrund brottsförebyggande arbete

Habo kommun arbetar med brottsprevention i tre nivåer

Strukturell prevention

Förändring av människors grundläggande livsvillkor, exempelvis god utbildning, arbete och bostäder. Genom att förbättra barns, ungdomars- och vuxnas levnadsförhållanden ökar också möjligheterna för dem att utveckla och leva ett fullgott liv.

Social prevention

Påverka och motverka sociala processer som kan leda till att individer och grupper utvecklar negativt normbrytande beteenden eller återfaller i brott.

Situationell prevention

Skapa förutsättningar för att brott eller annat negativt normbrytande beteende inte inträffar på specifika platser eller situationer, och om de inträffar begränsa dess konsekvenser.

Arbetet sker utifrån den lag som trädde i kraft 1 juli 2023 om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete vilken i korthet innebär att kommuner ska ha en organisering och samordning av det brottsförebyggande arbetet, ta fram en lägesbild, analysera samt ta fram en åtgärdsplan, som ska följas upp minst en gång vartannat år.

Arbetet sker i samverkan mellan berörda förvaltningar, polis, kommunala bolag, näringslivet och civilsamhället.

Vad behöver kommunen arbeta med?

Kommunen står inför att utveckla det brottspreventiva arbetet för att än mer motsvara kraven i den nya lag som rör kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (Lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete 2023:196). I huvudsak genomför Habo kommun de delar som ingår i lagen, men viss fördjupning bör ske. Bland annat är det orsakerna till varför viss brottslighet uppstår som är i behov utav närmare analys, vilket kräver kompetenshöjande insatser hos vissa medarbetare, i flera förvaltningar, med ansvar för brottsförebyggande frågor.

Det finns även en viktig fråga kring trygghetsaspekten. Generellt är äldre personer utsatta för färre brott än yngre personer, men ändå känner de en högre grad av otrygghet. Äldre är särskilt sårbara för vissa typer av brott, till exempel brott där gärningspersoner utnyttjar såväl fysisk svaghet som ovanan för de äldre att hantera digitala tjänster. Vissa brott kan också få särskilt allvarliga konsekvenser. Därför är det viktigt att uppmärksamma och förebygga brott mot äldre. Det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet bör också inriktas mot att minska utsattheten, minska konsekvenserna när äldre väl utsatts för brott, samt minska oro och öka tryggheten för denna grupp.

Inom ramen för den nya lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete kommer det strategiska brottspreventiva arbetet i kommunen att utvecklas.

Syfte brottsförebyggande arbete

Habo kommun ska, i syfte att minska brottsligheten och öka tryggheten, samverka med berörda aktörer. Det brottsförebyggande arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från gemensam lägesbild, orsaksanalys, åtgärdsplan och uppföljning av arbetet.

Brottsförebyggande arbete i kommunen uppnås genom

- Att använda evidensbaserade arbetsmetoder samt att åtgärder sker i ett tidigt skede
- Att med kartläggning och orsaksanalys öka kunskapen om brott
- Att genomföra insatser för att motverka etablering av kriminell verksamhet i kommunen, och därmed minska narkotika- och människohandel samt främja avhopparverksamhet
- Att trygghetsskapande åtgärder finns med i samhällsplaneringen
- Information till enskilda om vilka preventiva åtgärder som kan göras för att undvika bland annat bedrägeri, stöld och inbrott
- Att utreda och förebygga välfärdsbrott
- Social brottsprevention som inkluderar riktade insatser mot barn och unga med ökad risk för kriminalitet
- Förebygga våld, hot om våld och kränkningar samt otillåten påverkan

Särskilda satsningar inom brottsförebyggande arbete

- Utveckla det strategiska arbetet med lägesbild, analys, åtgärdsplan och uppföljning enligt lag om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. (KS)
- Genomföra kunskapshöjande insatser om brottsprevention för berörda medarbetare på förvaltningarna men även hos andra medverkande aktörer. (KS)
- Öka samverkan med fler externa aktörer, exempelvis näringslivet och fastighetsägare m.fl. (KS)
- Implementera och sprida universella våldspreventiva metoder som innehåller förändringsprinciperna kring att öka kunskapen om våld, synliggöra stereotypa och diskriminerande normer samt att vara en aktiv åskådare. (alla nämnder)

Uppdrag och ansvar för brottsförebyggande arbete

Räddningstjänsten samordnar det brottsförebyggande arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Kommunledningsförvaltningen och socialförvaltningen samordnar det våldspreventiva arbetet. Övriga berörda är: kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Polismyndigheten, Lokala brottsförebyggande rådet, Länsstyrelsen, Civilsamhället, Region Jönköpings län, Kvinno- och tjejjouren, Smålandsidrotten.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet med brottsförebyggande arbete:

God utbildning för alla (mål 4)

- Skolans våldsförebyggande arbete ska prioriteras och stärkas. Särskilt fokus ska riktas mot arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Jämställdhet (mål 5)

- I analyser ska kommunen använda fler diskrimineringsgrunder än kön som variabler för att fördjupa analysen såsom exempelvis funktionsnedsättning, könsidentitet och etnicitet
- Förebyggande arbete ska göras genom påverkansarbete kring attityder till sexköp och ett aktivt arbete för att minska efterfrågan på köp av sexuella tjänster inte minst riktat mot unga
- Kommunen ska erbjuda ett stöd till individer som hamnat i människohandel och prostitution

Minskad ojämlikhet (mål 10)

- Kommunen ska öka tryggheten och känslan av trygghet för kommunens medborgare. Särskilt fokus ska läggas på trygghet när medborgare vistas utomhus på kvällar och nätter, och gruppen kvinnor, äldre, HBTQI-personer samt personer med funktionsnedsättning

Hållbara städer och samhällen (mål 11)

- Kommunen ska upplevas som attraktiv, trygg och säker

Fredliga och inkluderande samhällen samt genomförande och globalt partnerskap (mål 16 och 17)

- Kommunen ska ha ett utvecklat arbete för trygghet och säkerhet, liksom ett sammanhållet våldspreventivt arbete i samverkan. Arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från en gemensam definition, lägesbild och orsaksanalys
- I det våldsförebyggande arbetet ska särskilda insatser göras för att hindra att våldsutsatta barn och vuxna osynliggörs på grund av rådande normer, föreställningar och förutfattade meningar
- Kommunens insatser ska fokusera på bland annat barns och ungas utsatthet och upplevelser av direkt och indirekt våld



Våld i nära relationer

Bakgrund våld i nära relationer

Alla, oavsett kön, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Våld i nära relationer är ett allvarligt brott. Det är också ett omfattande samhällsproblem och enligt världshälsoorganisationen (WHO) är mäns våld mot kvinnor ett av världens största folkhälsoproblem. Konsekvenserna av våld är mänskligt lidande och stora samhällskostnader.

Våld i nära relationer kan se olika ut. Det kan vara en partner, en förälder, ett syskon eller släktingar som utövar våld. Våldet uttrycks på olika sätt och drabbar människor på olika sätt beroende av kön, funktionsnedsättning, könsidentitet, sexuell läggning, etnicitet och ålder. Det är av vikt att vara uppmärksam så att inte våldsutsatta osynliggörs på grund av rådande normer, föreställningar och förutfattade meningar. De kommunala verksamheterna möter dagligen våldsutsatta och våldsutövare. Det är både kommuninvånare och anställda.

Att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation är ett område som återkommer under flera mål i Agenda 2030 och bidrar till att uppfylla de mål som adresserar hälsa, utbildning, jämlikhet och fredliga samhällen i *Program för social hållbarhet i Habo kommun*. Det bidrar även till att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet kring att mäns våld mot kvinnor ska upphöra där kvinnor och män, flickor och pojkar har rätt till kroppslig integritet.

Hur omfattande problemet med hedersrelaterat våld är finns det ingen tillförlitlig bild av. Avsaknaden av en allmänt vedertagen definition bidrar till svårigheten att kartlägga omfattningen. Det har gjorts olika typer av enkäter och insamling av data men det är svårt att fånga den faktiska situationen. En enkätstudie som Socialstyrelsen gjorde 2007 visade att fem procent av flickorna och två procent av pojkarna lever under stora begränsningar och hedersrelaterat våld. Andra studier visar på betydligt högre siffror. När det gäller statistik går det exempelvis att ta fram siffror på antal individer som är kända hos skola och socialtjänst men bakom dessa finns det ett stort mörkertal.

Syfte våld i nära relationer

Det könsbaserade våldet ska upphöra och kommunen ska arbeta aktivt och systematiskt för att förebygga och motverka våld. Arbetet för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer syftar till att eliminera alla former av våld och ska bidra till att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att alla oavsett kön har rätt till kroppslig integritet. Kommunens insatser ska fokusera på bland annat barns och ungas utsatthet och upplevelser av direkt och indirekt våld.

Det förebyggande arbetet ska vara kunskapsbaserat och utgå från en gemensam definition, lägesbild, orsaksanalys, åtgärder och uppföljning.

Arbete för att minska våld i nära relationer i kommunen uppnås genom:

- Ökade kunskaper kring våld, mänskliga rättigheter, jämställdhet och värdegrund samt att se sambandet mellan våld och jämställdhet
- Att fortsätta stärka kompetensen att främja tidig upptäckt gällande våldsutsatta och våldsutövande vuxna och barn samt barn som upplevt våld

- Att stärka kunskapen och arbeta förebyggande med grupper som på grund av till exempel ålder eller funktionsnedsättning är extra utsatta och sårbara gällande våld i nära relation och hedersrelaterat våld
- Att alla chefer och medarbetare ska ha kunskap kring definitionen av våld, olika gruppers utsatthet samt hur man kan upptäcka våld. Extra fokus ska vara på att stärka skyddet och stödet för våldsutsatta
- Det våldsförebyggande arbetet ska särskilda insatser göras för att hindra att våldsutsatta barn och vuxna osynliggörs på grund av rådande normer, föreställningar och förutfattade meningar
- Att säkerställa att den enskilde får det skydd och stöd som den har rätt till, oavsett personens förutsättningar och livssituation
- Att utveckla och erbjuda lättillgänglig information om stöd och skyddsinsatser för våldsutsatta och våldsutövande vuxna och barn samt barn som upplevt våld
- Att fortsätta utveckla en struktur för samverkan mellan berörda förvaltningar, bolag och andra aktörer, både på strategisk nivå och i enskilda ärenden utifrån kunskap om olika aktörers ansvarsområde
- Att stärka förvaltningarnas systematiska uppföljning och utvärdering i sin verksamhet

Särskilda satsningar våld i nära relationer:

- Stärka chefers, medarbetares och civilsamhällets kunskaper kring definitionen av våld och olika gruppers våldsutsatthet för att kunna ge ökad stöd och hjälp till den som är utsatt. (alla nämnder)
- Fortsätta utveckla arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt öka medarbetarnas kunskap kring frågorna. Genomföra insatser för ökad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, könsstympning och tvångsäktenskap. (alla nämnder)
- Förbättra upptäckt av våld genom att systematiskt fråga om våldsutsatthet i samtal med medborgare och anställda. Frågor om våld ställs på ett sätt som är tillgängligt och begripligt samt att det finns tillgång till stöd för kommunikation, exempelvis genom en teckenspråkstolk eller ett kompletterande kommunikationsstöd. (alla nämnder)
- Tillgängliggöra information kring stöd och hjälp vid våld i nära relation för fler målgrupper. Information om mänskliga rättigheter, barnets rättigheter, jämställdhet och hjälpmöjligheter som ges i olika verksamheter. (alla nämnder)
- Genomföra utvärdering av verksamheternas organisering för att tillgodose att den enskilde medborgaren får det stöd och hjälp som den behöver oavsett förutsättningar och livssituation. (alla nämnder)

Uppdrag och ansvar för våld i nära relationer

Socialnämnden samordnar arbetet med våld i nära relationer. Räddningstjänsten samordnar det brottsförebyggande arbetet på kommunstyrelsens uppdrag. Övriga berörda är: kommunens samtliga nämnder, förvaltningar och bolag.

Övriga aktörer

Länsstyrelsen, Region Jönköpings län.

Strategiskt hållbarhetsarbete

Globala hållbarhetsmål som kan integreras i arbetet mot våld i nära relationer:

God utbildning för alla (mål 4)

- I analys ska kommunen använda fler diskrimineringsgrunder än kön som variabler för att fördjupa analysen såsom exempelvis funktionsnedsättning, könsidentitet och etnicitet

Jämställdhet (mål 5)

- Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet
- Det könsbaserade våldet ska upphöra. Kommunen ska arbeta aktivt och systematiskt för att förebygga och motverka våld
- Alla chefer och medarbetare ska ha kunskap kring definitionen av våld, olika gruppers utsatthet samt hur man kan upptäcka våld. Extra fokus ska vara på att stärka skyddet och stödet för våldsutsatta
- Kommunen ska säkerställa att den enskilde får det skydd och stöd som den har rätt till, oavsett personens förutsättningar och livssituation
- Arbetet med att förebygga våld ska ha ett folkhälsoperspektiv och bedrivas med genusmedveten syn på våld. Kritiska samtal kring relationer, samtycke, sexuella trakasserier, porr och prostitution är en viktig del av arbetet
- Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck ska utvecklas och medarbetarnas kunskap kring frågorna ska öka
- En del av jämställdhetsarbetet innebär att motverka och förändra destruktiva maskulinitetsnormer. Pojkar och män ska vara involverade i arbetet
- Arbetet med att förebygga våld i nära relationer ska förstärkas genom att utöka arbetet med våldsutövare

Fredliga och inkluderande samhällen samt genomförande och globalt partnerskap (mål 16 och 17)

- Kommunens insatser ska fokusera på bland annat barns och ungas utsatthet och upplevelser av direkt och indirekt våld

